

ABŞERON YARIMADASINDA EHTİMAL OLUNAN QEYRİ-ANTİKLİNAL TƏLƏLƏR

M.S.İbrahimli

Azərbaycan Neft və Sənaye Universiteti

Abşeron yarımadası Cənubi Xəzər hövzəsinin ən böyük nefttoplayıcı ocaqlarından biridir. Bu yarımada da yataqların bir əsrdən çox istismar olunmasına baxmayaraq neft-qaz ehtiyatı hələ tam tükənməmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, yarımada da və onunla qonşu olan ərazilərdə aşkar edilmiş yataqların əksəriyyəti antiklinal strukturlarla əlaqədar olan alt Pliosen-Məhsuldar qat çöküntülərində aşkar edilmişdir. Bu isə, əvvəlki illərdə, karbohidrogenlərin axtarış ideologiyası və metodikasının antiklinal nəzəriyyəyə əsaslanması ilə əlaqədardır. Lakin dünyanın müxtəlif hövzələrində aparılmış kəşfiyyat işlərinin nəticəsi göstərir ki, neft-qaz yataqlarının formalaşmasında miqrasiya nəzəriyyəsi qeyri-antiklinal tip tələlərin böyük miqdarda resurslara malik olma imkanını aydınlaşdırır. Əsas diqqət Qərbi Abşeronun Lökbatan, Puta-Quşxana, Korgöz-Qızıltəpə və onlarla yanaşı ərazilərdə və Şərqi Abşeronda alt Pliosen-Miosen çöküntülərində yaranan biləcək qeyri antiklinal tələlərə yönəldilmişdir. Bu məqsədlə Qərbi və Şərqi Abşeronun geoloji kəşiflərində iştirak edən çöküntülərin yayılma şəraiti, litologiyası, stratigrafik mənsubluğu öyrənilmişdir.

Çöküntütoplanma hövzələrində neft və qaz yataqları axtarışının istiqamətlərinin düzgün seçilməsi üçün əsas amillərdən biri də karbohidrogenlərin əmələ gəlməsi və toplanması zamanı əlverişli şəraitin olmasıdır.

Tədqiqat aparılan antiklinal zonalarda – Sarınca-Gülbəxt, Şonqar, Korgöz-Qızıltəpə, Puta-Quşxana, Lökbatan strukturlarının şimal-şərq qanadlarında və periklinallarda 4 pazlaşma zonası aşkar edilib izlənilmişdir. Bu pazlaşma sahələrində Məhsuldar qatın aşağılarında və Miosen çöküntülərində qeyri-antiklinal tələlərin yaranması üçün əlverişli geoloji şəraitin olduğunu qeyd etmək lazımdır. Həmcinin, Qala qalxımının şərqindən cənub-qərb istiqamətində Məhsuldar qatın alt şöbəsinin müxtəlif lay dəstələrində və o cümlədən QaLD-ə aid horizontun pazlaşdığı zonada qeyri-antiklinal tipli tələlərin əmələ gəlməsi üçün əlverişli paleotektonik və paleocoğrafi şəraitin olduğu müəyyənləşdirilmişdir.

Miosen çöküntülərində qumlu-alevrolitli layların məhdud yayılmasına baxmayaraq, onlar neft-qaz ehtiyatları üçün ən yaxşı rezervuar kimi qiymətləndirilməli və neft-qaz yataqlarının (qeyri-antiklinal tələlərin) axtarışında vacib obyektlər hesab edilməlidir.

Qərbi Abşeronun Qaradağ qalxımının şimal qanadında Güzdək struktur çıxıntısında və digər sahələrdə Miosen (Diatom) çöküntülərinin neft-qazlılığı məlum olmuşdur. Korgöz-Qızıltəpə sahəsinin bəzi quyularında Diatom çöküntülərindən sənaye əhəmiyyətli neft alınmışdır. Bu isə Miosen çöküntülərinin perspektivliyini bir daha təsdiq edir.

Beləliklə, mövcud seysmik və quyu məlumatlarının təhlili göstərir ki, Qərbi və Şərqi Abşeronun bir sıra qalxımlarında Məhsuldar qatın alt şöbəsinin çöküntüləri və Miosen çöküntüləri neft-qazlılıq baxımından perspektivlidirlər və onlar litoloji-stratiqrafik və tektonik ekranlaşmış tipli qeyri-antiklinal tələlərin yaranması üçün əlverişli şəraitə malikdirlər.